

організаційні формування, ними створені, і становлять систему бізнесових відносин. У дійсності – це тільки основа, базис бізнесу, адже повноцінними його суб'єктами є суспільні (державні) господарські структури, наймані працівники у всіх секторах економіки, соціально пасивні члени суспільства (не підприємці, непрацездатні) і всі вони разом взяті у якості споживачів.

Підприємництво за своєю суттю, місцем і роллю у системі бізнесу є організаційною підсистемою, остовом бізнесу, залишаючись при цьому самостійним поняттям, для якого характерні внутрішні тенденції розвитку, зміни, в яких у кінцевому підсумку впливають на формування вітчизняного бізнесу. Ця підсистема описує організаційну, стосовно консервативну попри внутрішню динаміку, сторону бізнесу – від моменту застосування, створення власної справи (включено із її організаційною формою – індивідуальна діяльність, господарське товариство, акціонерне об'єднання тощо) через розробку і втілення бізнесової стратегії даної господарської одиниці аж до моменту зміни (перепрофілювання, злиття, реорганізації) організаційної структури або закриття (ліквідації) даного суб'єкта бізнесу.

Говорячи про пасивну, але стосовно стабільну підсистему бізнесу – підприємництво, не можна не враховувати, добиваючись повноти розуміння поняття бізнесу, активної ролі матеріального блага – основного об'єкта ділових відносин, присутність якого стимулює усю систему бізнесу. Матеріальні блага – товари і послуги об'єднують у єдине ціле підприємництво і комерцію, приводять в дію систему ділових відносин, спонукаючи усіх її суб'єктів вступати у господарські зв'язки. Іншими словами, рівень розвитку підприємництва, вплив об'єктивних і суб'єктивних чинників на стан підприємницької ініціативи ще не мають панівного стовідсоткового впливу на бізнес, елементи якого зберігаються навіть за обмеженого підприємництва, оскільки взаємовідносини людей з приводу виробництва, обміну і споживання товарів і послуг скорочуються, але не зникають. Розширення в останній час кола матеріальних благ, які можна віднести до об'єктів бізнесу: включення до їх складу нерухомості, цінних паперів, робочої сили тощо, збільшує контингент безпосередніх учасників бізнесу – юридичних і фізичних осіб, сприяючи розвитку і зміцненню сукупної системи бізнесу.

Як бачимо, систему комерційного бізнесу необхідно розглядати значно ширше і об'ємніше від комерції і підприємництва. На наш погляд, бізнес – це глобальна система господарських відносин у суспільстві, яка найбільш повно проявляється в динамічних взаємозв'язках між об'єктами і суб'єктами даної системи.

Література

1. Киселев А. П. Теория и практика современного бизнеса (или как создать фирму и работать на себя). – К.: Изд-во ЛИБРА, 1995. – С. 16-17.

УДК 658.152

Доц. К.В. Прокопишак, канд. екон. наук;
здобувач. О.Д. Онищук – Львівський ДАУ

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У СТАБІЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Світовий досвід показує, що країни з перехідними економіками неспроможні вийти з економічної кризи без залучення та ефективного використання іноземного капіталу. Акумуляуючи підприємницький, державний та іноземний капітал, забезпечуючи доступ до сучасних технологій, іноземний капітал не тільки сприяє формуванню продовольчого ринку, а й динамізує всі інші ринки. Крім того, іноземний капітал сприяє заходам із макроекономічної стабілізації сільськогосподарських підприємств, тому поза всяким сумнівом, дана тема є надзвичайно актуальною.

Ключові слова: інвестиції, ефективність, конкуренція, стабілізація сільського господарства, конкурентоспроможність продукції.

Doc. K.V. Prokopyshak, O.D. Onyshchuk – SAU of Lviv

The place and role of foreign capital in farm stability

The article grounds that the primary directions calling to solve foreign investments are deepening of farm reform, technological renewing of farm production and production of ecologically pure products.

Key words: investment, cost benefit, competition, stabilization agriculture, production competition-ability.

Практика світового розвитку свідчить: для країн, які перебувають на стадії ринкового трансформування, коли можливості мобілізації внутрішніх інвестиційних ресурсів на певний час стають вкрай обмеженими, особливого значення набувають проблеми залучення іноземних інвестицій. При цьому масштаби інвестицій залежать не стільки від пожвавлення і структурних змін як таких, скільки від змін на тих напрямках, які б надали певних темпів формуванню внутрішнього і зовнішнього ринку. У більшості країн з перехідною економікою ефективно використані іноземні капітали стають ключовим чинником їх розвитку, а інвестування за кордон сприяє їх органічній інтеграції у світове господарство. Звичайно, залучення іноземних інвестицій відіграє важливу роль і в структурі пріоритетів української економіки.

Найбільш загрозливим, на наш погляд, для України є не просто не конкурентоспроможність продукції, підприємств, галузей і національної економіки в цілому, а можливість її системного відриву від групи провідних країн – через несумісність технологій, низьку здатність економіки до інвестицій і нововведень, а також через структурно – галузеву, інституціональну і соціально-культурну несумісності. Для нашої держави актуальною є проблема забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Але іноземні інвестори не поспішають вкладати кошти в сільськогосподарське виробництво через несприятливий інвестиційний клімат, який знижує конкурентоспроможність продукції, несприятливі умови для попиту на українську продукцію на внутрішньому ринку, відсутність чи слабкість конкуренції в окремих галузях АПК, що спричинене високим рівнем монополізму.

В економічному розвитку Львівської області пріоритети надаються розвитку туризму, а тому, інвестиційна ситуація в досліджуваному регіоні

характеризується великою кількістю унікальних чинників, які обов'язково необхідно враховувати при створенні сприятливого інвестиційного клімату.

Важливим є залучення іноземних інвестицій в контексті структурних змін і економічного зростання сільськогосподарського виробництва. Вважаємо, що пріоритетними напрямками, які покликані розв'язати іноземні інвестиції, є:

- поглиблення аграрної реформи;
- технологічне оновлення сільськогосподарського виробництва;
- виробництво екологічно чистої сільськогосподарської продукції;
- подолання залежності країни від імпорту продуктів харчування.

На даний час у Львівській області функціонує СЕЗ "Яворів", комплексна економічна зона "Жовкля", зона туристичного спрямування "Курорт-поліс Трускавець" [2, ст. 457]. Загальний обсяг інвестицій у сільське господарство є надто низький. Якщо в 1991 році даний показник становив 348,8 млн. грн., то в 2001 році – 10,5 млн. грн., тобто 3 % (табл. 1).

Табл. 1. Динаміка обсягу інвестицій в сільське господарство Львівської області, (на початок року) млн. грн. [1, ст. 149]

Галузь	1991 р.	1999 р.	2001 р.	2001 р. в % до 1991 р.
Всього в народне господарство	1883,0	501,7	615,5	32,7
в т.ч. сільське господарство	348,8	5,8	10,5	3,0

Необхідно зазначити, що цілі інвесторів, які з'являються на вітчизняному ринку, суперечать з внутрішній економічній програмі розвитку регіону. Так, у структурі народного господарства їх, насамперед, цікавлять сировина, паливна і легка промисловість, метал тощо. А в сільському господарстві їх інтерес викликають підприємства, що мають певні технологічні переваги і перспективу розвитку. Інакше кажучи, увагу іноземців привернула саме можливість спрощеного, дешевого доступу до українського сировинного ринку і кваліфікованої та дешевої робочої сили. Невибачливість споживачів українського ринку надає застарілим і неприбутковим на західному ринку товарам можливість продовжити своє життя. Отже, конкурентоспроможні світові корпорації орієнтуються на глобальні експортні стратегії, а не на розвиток вітчизняного виробництва товарів. Без значного і цілеспрямованого збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій сподіватись на подолання залежності нашої держави від імпорту неможливо.

Внутрішні інвестиції не можуть відчутно вплинути на українську економіку у зв'язку з їх недостатніми обсягами: вони становлять 8,1 % ВВП, що є значно нижчим від рівня 19-25 % ВВП, який згідно з світовою практикою, є оптимальним для стабільного економічного розвитку країни. А також, високий інвестиційний ризик в Україні зумовлює незначну довіру західних підприємців. Ті іноземні інвестори, які уже прийшли на український ринок, не поспішають вирішувати проблеми своїх партнерів.

Формування галузевої структури іноземних інвестицій залежить від особливостей інвестиційного клімату України. Зацікавленість інвесторів викликають проекти, розраховані на короткострокову перспективу, з віддачею найближчим часом (переробна промисловість, внутрішня торгівля сільськогосподарською продукцією).

Необхідно зазначити, що наша інвестиційна політика на сьогодні є нічим іншим, як просто розбазарюванням державних валютних кредитів. Адже загальновідомо, що найкращим варіантом вкладання грошей є інвестування їх в розвиток науки і базових галузей економіки. Що ж стосується сільського господарства, в структурі іноземного інвестування воно займає мізер – 3 %. Це цілком закономірно, враховуючи специфіку сільського господарства, рівень продуктивності та фондозабезпеченості. Іноземному підприємцю не вигідно піднімати галузь з таким низьким капіталообігом.

Конкуренція, як один з основних регуляторів ринку стає не тільки нормою економічного життя, а й необхідною умовою виживання в кризових ситуаціях. При швидкому впровадженні ринкових засад показник конкурентоспроможності будь-якого підприємства якнайтісніше залежить від ефективності системи управління фінансовими ресурсами та капіталом. Тут підприємствам доводиться паралельно вирішувати два головних питання їх життєздатності: обрання форми господарювання та підвищення конкурентоспроможності своєї продукції.

Оскільки сільське господарство і галузь АПК в цілому займають одне з провідних місць в економіці України, то особливо важливим є створення фінансово-агропромислових груп, які є аналогічними ФПГ. Відмінною ознакою є тільки те, що пріоритет залучення фінансового капіталу надано безпосередньо сільськогосподарським та агробізнесовим підприємствам. Такими структурами могли б стати агрофірми, агропромислові комбінати.

Конкретизуючи вкладення, добре б було показати можливі варіанти об'єднання агропромислового та фінансового капіталу.

Розвиток в агропромислових підприємствах фінансових структур у вигляді фінансово-розрахункових центрів. Це істотний крок на шляху до раціонального використання фінансового капіталу, який все частіше знаходить своє місце в економіці сільського господарства. Але не правомірно було б називати фінансово-агропромислові групи підприємствами з фінансово-розрахунковими центрами. В організаційно-правовому відношенні вони не будуть вважатись фінансово-агропромисловою групою, оскільки не мають статусу, свого балансу тощо. Такі центри необхідно вважати скоріше зародками процесу об'єднання фінансового і агропромислового капіталу.

Організація в агропромислових підприємствах філій банківських та інших фінансових установ, які безпосередньо не пов'язані з сільськогосподарським виробництвом, але дозволяють краще використовувати фінансові активи підприємства.

Організаційне об'єднання агропромислових підприємств з банківськими та іншими фінансовими установами та створення на цій основі нових організаційно-правових формувань – фінансово-агропромислових груп.

Можна зробити висновок, що процес формування фінансових агропромислових груп може проходити одночасно в кількох напрямках: перший набув сьогодні найбільшого поширення, але в перспективі, в міру розвитку і стабілізації фінансової системи країни, цей напрям вважатиметься перехідним, або ж зовсім припинить своє існування; другий – відіграватиме суттєву, але не головну роль у діяльності агропромислових підприємств, бо його застосування можливе тільки до "сильних" компаній; третій – досить перспективний, хоча на сьогодні йому немає аналогів, він відповідає ідеї прискорення НТП, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції.

Отже, фінансово-агропромислові групи створюються з різних причин, але головні з них такі:

- проведення узгодженої інвестиційної політики по всій групі об'єднаних підприємств;
- об'єднання малих, середніх та великих підприємств в єдиний технологічний комплекс для випуску конкурентоспроможної продукції;
- проведення спільної технологічної політики при освоєнні нових технологій;
- об'єднання підприємств за регіональним принципом з метою комплексної переробки продукції.

Література

1. Статистичний щорічник Львівської області за 2000 рік. – Львівське обласне управління статистики. – Львів, 2001. – 440 с.

2. Стельмах О. А. Транскордонне співробітництво в системі регіональної політики України// Україна в XXI столітті: концепції та моделі економічного розвитку: Матеріали доп. У Міжн. конгресу українських економістів. – Львів: Каменярь, 1997. – 130 с.

УДК 330.101.541:338.12

Доц. Є.Й. Майовець – Львівський НУ
ім. Ів. Франка

АГРОБІЗНЕС І ЦІНОВА ПОЛІТИКА СУЧАСНОГО АПК

Розглядаються проблеми аграрного бізнес та цінової політики підприємств аграрного сектору.

Ключові слова: агробізнес, ціна, маркетинг, інвестиції.

Doc. Ye.Yo. Majovets – Ivan Franko NU of Lviv

Agribusiness and price policy modern APK

Analyzed to view the problems Agrobusiness and price politicians enterprise agrarian sector of economy.

Key words: the business, the price, marketing, investment.

Досвід України останніх років підтвердив, що колективним господарством важко виживати в умовах вільної конкуренції. Вади колгоспної системи – брак стимулів та незалежності думок у членів господарства; низька продуктивність праці, капіталу та плутанина, коли змішуються соціальні та економічні цілі, ніяк не можна компенсувати перевагами спільного виробництва.

Колективні господарства і селянські спілки постійно та невблаганно втрачають свій ринок.

Тому основу сучасного аграрного виробництва становлять дрібні підприємства: фермерські і особисті підсобні господарства. У 2000 році ними вироблено 57,4 % валової продукції, з них 51,3 % рослинницької і 65,6 % тваринницької [4, ст. 3].

Дрібнотоварні виробники здатні виробити високоякісну продукцію, швидко та ефективно реагувати на попит споживачів, мати комерційний успіх в умовах конкуренції. Малий бізнес має високу мобільність, раціональні форми управління, послаблює монополізм і посилює формування конкурентного середовища.

Дрібні селянські господарства на етапі перехідного періоду демонструють кращі результати господарювання, ніж виробничі кооперативи та господарські товариства. Ця закономірність простежується не тільки в Україні, але і в інших постсоціалістичних країнах. Наприклад, у 1999 році в Словаччині господарський рік беззбитково завершили тільки дрібні селянські господарства, забезпечивши прибутковість майнового капіталу, на рівні майже 4 %, а в розрахунку на власний майновий капітал – близько 5 % [7, ст. 112].

Але малі підприємства, навіть випускаючи конкурентоспроможну продукцію, не можуть реалізувати цю перевагу в повному обсязі. У них немає об'єктивно практики використання всього комплексу засобів конкурентної боротьби: створення позитивного іміджу, ефективних методів стимулювання та проникнення на ринок, правильної сегментації на ринку та цінової політики. Тобто всього того, що становить комплекс маркетингу сучасного аграрного бізнесу.

Маркетингові конкурентні переваги продукції на ринку – це передусім, контроль за використанням ресурсів щодо впливу їхньої ціни на рівень конкурентоспроможності та пошук шляхів зниження вартості виробництва, вивчення особливостей попиту на внутрішньому та зовнішньому ринку, позиціонування власної продукції, розробка ефективної стратегії збуту продукції для отримання найвищої ціни. У цьому випадку витрати на маркетинг не залежать від співвідношення попиту та пропозиції на продукцію і займають значну частку у споживчій вартості, що пов'язано з недостатнім розвитком інфраструктури сільськогосподарського ринку тих же малих підприємств.

Потрібно також врахувати різке послаблення економічної захищеності товаровиробників агропромислового комплексу, коли держава не регулює ціни на матеріально-технічні ресурси, а галузь змушена протистояти діям монополістів у сфері матеріально-технічного постачання і сервісу. Цю проблему не вдалось вирішити за допомогою дотацій і компенсацій із державного та регіонального бюджетів. Механізм дотацій і субсидування був зрівняльним, не забезпечував цільового і раціонального використання виділених засобів, а списання і пролонгація боргів за виданими кредитами некредитоспроможним позичальникам створювали неоднакові економічні умови господарської діяльності для ефективних агропромислових організацій. Зате створюються необмежені можливості для зловживань та фінансових пору-